ବିନ୍ଦୁ ବିମର୍ଶ
Bindu Bimarsha
ISSN NO: 3049-2807(O)
ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଙ୍କ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟା ॥ ଏପ୍ରିଲ୍ - ଜୁନ୍ ୨୦୨୬
VOLUME NO: II, ISSUE NO: II ॥ APRIL—JUNE 2026

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ଲୋକଗୀତର ସାଂସ୍କୃତିକ ଭାବମାନସ

ଡକ୍ଟର ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଖିଲ

ସହାୟକ ଅଧ୍ୟାପକ, ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ, ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଲେଶ୍ୱର

Date Of Submission: 19-01-2026 **Date Of Publication:** 14-04-2026

ABSTRACT ॥ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସାର

ଓଡ଼ିଶାର ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠତା ଦେଖାଯାଏ ଏବଂ କୃଷି ଏମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଜୀବିକା। କୃଷିକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପର୍ବପର୍ବାଣି ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି ଓ ଏହି ଅବସରରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ ପରିବେଷଣ ମାଧ୍ୟମରେ ମନୋରଞ୍ଜନ କରନ୍ତି। ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଯୁବଯୁବତୀମାନେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ାବସା ଓ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀବସା ପରି ସାମୁଦାୟିକ ସଂସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି କଳାର ଶିକ୍ଷା ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୂତ୍ରରେ ଅର୍ଜନ କରି 'ସଦରଦାଣ୍ଡ' ଓ 'ବେରନମୁଣ୍ଡା' ପରି ସାର୍ବଜନୀନ ସ୍ଥାନରେ ପରିବେଷଣ କରି ଅନୁଭବ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ପାରମ୍ପରିକ ପ୍ରଥା ବ୍ୟାହତ ହୋଇସାରିଛି ଓ ନୃତ୍ୟଗୀତ ନିଜର ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତତା ହରାଇଛି। ବେକାରି, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ସର୍ବହରାର ହତାଶା ପରଜା ଯୁବମାନସକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ପାରମ୍ପରିକ ସଙ୍ଗୀତଠାରୁ ଦୂରେଇ ଛନ୍ଦହୀନ ଓ ଅଶ୍ଳୀଳ ଧ୍ୱନିପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ କରିଛି। ଏହାର ଫଳରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବନତି ଘଟୁଛି। ପରଜା ଗୀତଗୁଡିକ ସରଳ, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ଗୀତିଧର୍ମୀ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ସହିତ ନୃତ୍ୟ ଓ ବାଦ୍ୟ ଅଖଣ୍ଡ ଭାବରେ ଯୋଡିତ। ଜନ୍ମଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋପାନରେ ଏହି ଗୀତର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି। ସେହିପରି, ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକଗୀତ ସେମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ ଅସ୍ତିତ୍ୱର ମୂଲ୍ୟବାନ ଅଂଶ ଅଟେ ଏବଂ ଏହାର ସଂରକ୍ଷଣ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ।

ARTICLE NUMBER: BB-II-II-2026-03

ORC ID: 0000-0002-3496-468X

DOI: 10.64647/bb.vol.2.issue.2.2026.3

E-MAIL: prahalladkhilla@gmail.com

REVIEW STATUS: Double-Blind Peer Reviewed

LANGUAGE OF THE ARTICLE: Odia

TYPE OF ARTICLE: Analytical Research

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ଆଦିମ ଜନଜାତି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜନଜାତି, ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା, ପ୍ରକୃତିର ବଂଶଜ, ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ମରିବ, ଆଦିବାସୀ ସାମୂହିକ-ଭାବମାନସ, ଲୋକ-ମାନସ

ଆଲୋଚନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :

- ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂରକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟର ପାରମ୍ପରିକ ଲୋକଗୀତରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଜୀବନଶୈଳୀ ଆଦିର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା।
- ପରିଚିତି ସଂକଟ ଓ ସାମାଜିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଗତହେବା।
- ସାମାଜିକ ଓ ନୈତିକ-ମୂଲ୍ୟବୋଧର ସନ୍ତୁଳନ ଅବ୍ୟାହତ ରଖିବା ପାଇଁ ସଙ୍ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲୋକମାନସିକତା ଅନୁଶୀଳନ କରିବା।
- ଯୁଗୀୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅନୁସାରେ ପରଜାସଂପ୍ରଦାୟର ଜୀବନଧାରାରେ ଆସିଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ୱର କିପରି ସେମାନଙ୍କର ଗୀତରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇଛି – ତା'ର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା।

1.ସୂଚନା:

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ୩୪୨(୧) ଧାରାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାସକରୁଥିବା ଆଦିମ ଜନଜାତି ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ 'ଆଦିବାସୀ' (Scheduled Tribe) ନାମରେ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି। The Scheduled Castes and Scheduled

CC BY NC

Bindu Bimarsha, ISSN No:. 3049-2807(O), Volume No:. II, Issue No:. II, APRIL - JUNE 2026

Tribes Order (Amendment) Act-1976 ଅନୁସାରେ ଘୋଷିତ ଓଡ଼ିଶାର ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜନଜାତି ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ତାଲିକାର କ୍ରମିକ ସଂଖ୍ୟା ୫୫ରେ ପରୋଜ / ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି। ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରୁ ଗୃହୀତ 'ପରଜା' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଉଛି 'ପ୍ରଜା'; ରାଜା ଶାସିତ ରାଜ୍ୟରେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ଲୋକ / ସାଧାରଣ ନାଗରିକ।

ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର କୋରାପୁଟ, ସିମିଲିଗୁଡ଼ା, ପଟାଙ୍ଗି, ନନ୍ଦପୁର, ଲମତାପୁଟ, ଦଶମନ୍ତପୁର, ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର, ଜୟପୁର, ବୋରିଗୁମା, ବୈପାରିଗୁଡ଼ା, କୁନ୍ଦୁରା, ନବରଙ୍ଗପୁର, ନନ୍ଦାହାଣ୍ଡି, କୋଷାଗୁମୁଡ଼ା, ତେନ୍ତୁଳିଖୁଣ୍ଟି, ପାପଡ଼ାହାଣ୍ଡି, ଡାବୁଗାଁ, ଝରିଗାଁ, ମାଲକାନଗିରି, କୁଡୁମୁଲୁଗୁମା, ରାୟଗଡ଼ା, କାଶୀପୁର, ପ୍ରଭୃତି ବ୍ଲକରେ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ବାସ କରନ୍ତି। 'ପାର୍ଜୀ' ହେଉଛି ପରଜାମାନଙ୍କର ମାତୃଭାଷା। ଏହି ଭାଷା ଦ୍ରାବିଡ଼ ଭାଷାଗୋଷ୍ଠୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ। ଅଞ୍ଚଳ ଭେଦରେ ପରଜାମାନଙ୍କର ଭାଷାରେ ଅନେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ତଥା ଭିନ୍ନତା ରହିଛି।

କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ଗେଜେଟିୟରରେ ଆର୍. ସି. ବେଲ୍ ପରଜାମାନଙ୍କୁ ଆଠଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିଛନ୍ତି। ସେମାନେ ହେଲେ- ପାରେଙ୍ଗା ପରଜା, ପରେଙ୍ଗା ଗଦବା ପରଜା, କନ୍ଧପରଜା, ପେଙ୍ଗୋ ପରଜା, ଝୋଡ଼ିଆ ପରଜା, ବାରେଙ୍ଗ ପରଜା, ସୋଡା ବିଶିଆ ପରଜା ଓ ବଣ୍ଡା ପରଜା। (Bell, 63) ସାମାଜିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମୁଖ୍ୟତଃ ବଡ଼ ପରଜା ଓ ସାନ ପରଜା ଭାବରେ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଅଞ୍ଚଳ ଭେଦରେ 'ଡଙ୍ଗରଲା ପରଜା' ବା ଡଙ୍ଗରିଆ ପରଜା ଓ 'ଗାଡ଼ଖଣ୍ଡିଆ ପରଜା' ବା ନଈକୂଳିଆ ପରଜା ରୂପେ ଏମାନେ ପରିଚିତ।

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଗୋତ୍ର:

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପାରମ୍ପରିକ ଓ ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ ପରିଚିତି ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କର ଗୋତ୍ର। ଏହା କୁଳ, ବଂଶ ଆଦି ନାମରେ ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ। ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଗୋତ୍ର ଅବଲୋକନରୁ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତିର ବଂଶଜ ହୋଇଥିବା ଜଣାପଡ଼େ। ସାଧାରଣତଃ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଓ ସରୀସୃପ ଆଧାରରେ ଏମାନେ ନିଜନିଜର ବଂଶପରମ୍ପରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି। ତେଣୁ ବାଘ, ଭାଲୁ ଆଦି ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ, ଛେଳି, କୁକୁର ଆଦି ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ, ସର୍ପ ଆଦି ସରୀସୃପ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଜଳଚର ଜୀବଙ୍କୁ ପରଜାମାନେ ନିଜବଂଶର ଆଦିପୁରୁଷ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି। ନିମ୍ନରେ ସାରଣୀ ଜରିଆରେ ଏମାନଙ୍କର ଗୋତ୍ର ତାଲିକାର ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି।

ଏହି ରୀତିରେ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଗୋତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ। ସଗୋତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ଏକକୁଟୁମ୍ବ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି ଏବଂ ଶିଶୁଜନ୍ମ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୃତ୍ୟୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ-ସରଣୀର ପ୍ରତିଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସୁଥିବା ପାରିବାରିକ-ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର, ପର୍ବପର୍ବାଣି ଆଦି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମିଳିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି। ଅର୍ଥାତ କୌଣସି ପରିବାରରେ କେହି ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ, ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ସଗୋତ୍ରୀ-ପରିବାରରେ ଶୋକ ପାଳନ ସମେତ ଆମିଷ, ତେଲ, ହଳଦୀଯୁକ୍ତ ପାକତ୍ୟାଗ ପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଛୋଟବଡ଼ ବିଧିବିଧାନ ପାଳନ କରିବା, ସାମାଜିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ-ଶୀଳାଚାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ। ସମଗୋତ୍ର ଅର୍ଥ ଏକପରିବାର ହୋଇଥିବା କାରଣରୁ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ସଗୋତ୍ରବିବାହ ନିଷିଦ୍ଧ ଅଟେ।

2. ପରଜା ଆଦିବସୀ ଲୋକଗୀତର ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ:

ସଂସ୍କୃତି ପରମ୍ପରାଗତ ଜ୍ଞାନର ବାହକ। ପରମ୍ପରାଗତ ଜ୍ଞାନର ଏହି ସଂଗଠିତ ରୂପକୁ ସମାଲୋଚକ କୁମୁଦ ରଞ୍ଜନ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଲୋକଧାରା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି। (ପାଣିଗ୍ରାହୀ ୩୬) ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଓ ଲୋକସାହିତ୍ୟର ଗବେଷକ ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ଇଂରାଜୀ 'Folklore' ଶବ୍ଦର ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ରୂପେ ଲୋକସଂସ୍କୃତି ସମେତ ଲୋକବିଦ୍ୟା, ଲୋକଯାନ, ଲୋକଧାରା, ଲୋକାଚାର, ଲୋକବିଜ୍ଞାନ, ଲୋକଚର୍ଯ୍ୟା, ଲୋକଜ୍ଞାନ ଆଦି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି। (ପ୍ରଧାନ ୫) ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରୀ ଇ.ବି. ଟେଲର୍ ଏକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ତର୍କ ଆଧାରରେ ସଂସ୍କୃତିର ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି, ଯାହା ବହୁଜନାଦୃତ ହୋଇପାରିଛି। ଟେଲରଙ୍କ ବିଚାରରେ ସଂସ୍କୃତି ହେଉଛି ଏକ ଜଟିଳ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେଉଁଠାରେ ଜ୍ଞାନ, ବିଶ୍ୱାସ, କଳା, ନୀତି, ରୀତି, ବିଧି, ନିୟମ ତଥା ସାମାଜିକ ପ୍ରାଣୀ ହିସାବରେ ମନୁଷ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଆଦର୍ଶ ନିହିତ ଥାଏ। (Tylor 1) ଏହିଅଭିମତ ଅନୁସାରେ ପରଜା ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନଧାରାରେ ଆସୁଥିବା ଜନ୍ମସଂସ୍କାର, ବିବାହସଂସ୍କାର, ମୃତ୍ୟୁସଂସ୍କାର, ଦେବଦେବୀଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା, ପର୍ବପର୍ବାଣି ପାଳନ, ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ, ବାଦ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣକଳା, ଖାଦ୍ୟପାନୀୟ ପ୍ରସ୍ତୁତି, ବେଶଭୂଷା,

ସଂଜ୍ଞା	ବଂଶ/ଗୋତ୍ର	ଗୋତ୍ରର ପ୍ରତୀକ
ଜାନି	ବାଘ	ମହାବଳବାଘ
କିର୍ଷାନୀ	ବାଘ	ମହାବଳବାଘ
ମୁଦୁଲି	ଖିନବୁଡ଼ି	ଭାଲୁ
ରାପିଆ	କୁକୁର	କୁକୁର
ଗୁଡ଼ିଆ	ନାଗ	ସର୍ପ
ହନ୍ତାଳ/ଅନ୍ତାଳ	ନାଗ	ସର୍ପ
ଅଲେଇବିରା	ନାଗ	ସର୍ପ
ମାଝି	ପାଙ୍ଗି	ଗିଧ/ଶାଗୁଣା
ସୁକିଆ	ମାଛ	ମାଛ/ମୀନ

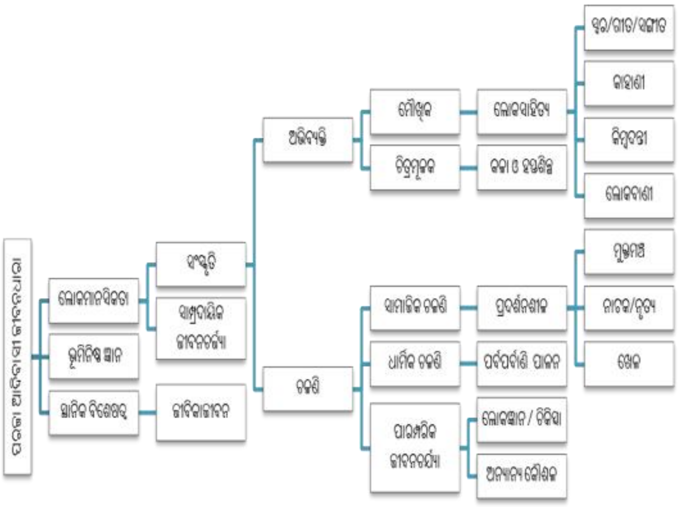

cc BY NC

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଓ ଲୋକସାହିତ୍ୟର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ହେଉଛି ପରଜା ଲୋକଗୀତ। ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସାମାଜିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ-ଛନ୍ଦବଦ୍ଧ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣର ଧାରା ଅବ୍ୟାହତ ରଖି ଜୀବନକୁ ଆନନ୍ଦମୟ କରିଆସିଛି; ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ ଯେ ଈଶ୍ୱର ଉପଭୋଗ କରିବାପାଇଁ ତା'କୁ ଜୀବନ ଦେଇଛନ୍ତି। ଆବହମାନ କାଳରୁ ଏଯାବତ ପ୍ରତ୍ୟହ ଏହି ସଙ୍ଗୀତପ୍ରିୟ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର କଣ୍ଠରୁ ଅସଂଖ୍ୟ ଗୀତ ଜନ୍ମନେଇ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଆସିଛି ନଦୀ, ଝରଣା, ପାଣି, ପବନ, ପାହାଡ଼, ପର୍ବତ ଓ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶର ମହାଶୂନ୍ୟତାରେ। ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ସାଇତି ରଖିବା ପାଇଁ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରୟାସ ନଥାଏ, ପ୍ରୟାସ କଲେ ହୁଏତ ଗୀତର ପରିସର ସୀମିତ ଓ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବ ଅଥବା ଏମାନଙ୍କର ସର୍ଜନଶୀଳ ପ୍ରତିଭା ମନ୍ଥର କି ନିଃଶେଷ ହୋଇଯିବ! ଏମାନଙ୍କର ଜୀବନାନୁଭୂତିର ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ହେଉଛି ଏହି ଗୀତ, ଏହା କେବେ ମରିନପାରେ; ଯୁଗୀୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅନୁସାରେ କିନ୍ତୁ ବିବର୍ତ୍ତିତ ଓ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଚାଲେ। କେହିକେହି ସମାଲୋଚକ ଓ ଗବେଷକ ତେଣୁ ଲୋକଗୀତକୁ ଜୀବନବେଦର ଗୌରବ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ବିଶିଷ୍ଟ କବି ତଥା ଲୋକସାହିତ୍ୟର ବିଶାରଦ ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ବିଚାରରେ ଆଦିବାସୀ ଲୋକଗୀତ ହିଁ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ମୌଖିକ କବିତା। (ମହାପାତ୍ର ୧୪୮) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହାପାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଦିବାସୀ ସଙ୍ଗୀତ ଓ ମୌଖିକ ପରମ୍ପରାର କବିତାକୁ ଏକ ଓ ଅଭିନ୍ନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି। ଜନ୍ମ, ଶିଶୁର ନାମକରଣ ଉତ୍ସବ, ବିବାହ, ପ୍ରେମ, ବିରହ, ଦେବଦେବୀପୂଜା, ପର୍ବପର୍ବାଣି ପାଳନ, ଖେଳକୁଦ, ବିହନବୁଣା, ପଲ୍ଲାରୁଆ, ଶସ୍ୟ ଅମଳ ଓ ଗୋରୁଜଗିବା ଆଦି ସାମାଜିକ ଜୀବନର ପ୍ରତିଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପାଇଁ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣର ପରମ୍ପରା ରହିଛି। ଏହି ଗୀତଗୁଡ଼ିକରେ ସେମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଚିତ୍ର ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ।

୨.୧. ଜନ୍ମସଂସ୍କାର ସମୟର ଗୀତ:

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ନବଜାତ ଶିଶୁକୁ ଦେବଦେବୀଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଓ ବରଦାନ ମନେକରାଯାଏ। ଏହି କାରଣରୁ ଶିଶୁଜନ୍ମ ଅବସରରେ ସେମାନଙ୍କ ଆରାଧ୍ୟ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଧୂପ, ଦୀପ, ଝୁଣା, ଅରୁଆ ଚାଉଳ, ନଡ଼ିଆ ଆଦିଦ୍ରବ୍ୟ ଉତ୍ସର୍ଗକରି ପରଜାମାନେ ପୂଜା କରନ୍ତି। ଏଥିସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଡୁମାଦେବତା ବା ପରିବାରର ପରପାରଗତ/ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କର ଆତ୍ମା/ ପ୍ରେତଦେବତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ପାଦଚଲା ରାସ୍ତାର ଦୋଛକିରେ କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୂଜାସ୍ଥଳରେ ମାଣ୍ଡିଆଗୁଣ୍ଡ ସହାୟତାରେ ସେମାଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଯନ୍ତ୍ର ଅଙ୍କନ କରି କଳା କୁକୁଡ଼ା ଓ ପାରମ୍ପରିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଦ ଅର୍ପଣ ପୂର୍ବକ ପରଜାମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୂଜା କରନ୍ତି। ପ୍ରେତ ଆଦିଙ୍କ ଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଲୋକ-ମାନସିକତାକୁ ପ୍ରଫେସର କୁମୁଦ ରଞ୍ଜନ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଲୋକପରମ୍ପରା ପରିସରଭୁକ୍ତ କରି ଏହାକୁ ଅସାଧାରଣ ବିଶ୍ୱାସ ରୂପେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି। (ପାଣିଗ୍ରାହୀ ୩୬) ଲୋକ-ମାନସ ପ୍ରସୂତ ବିଶ୍ୱାସ ଅନୁସାରେ ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦିନରେ ନବଜାତ ଶିଶୁର ନାମକରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ। ଏଥିରେ ପରଜା ସାହି ବା ଗ୍ରାମର ସମସ୍ତ ଭାଇବନ୍ଧୁକୁଟୁମ୍ବ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ଶିଶୁର ବନ୍ଦାପନା କରନ୍ତି ଓ ତା'ର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି ଆଶୀର୍ବାଦ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି। ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ଶିଶୁକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କିଏ ଦୁଇଟଙ୍କା, କିଏ କିଛି ବସ୍ତୁ ଦେଇ ନପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଶିଶୁର ମଥାରେ ଟୋପେ ଶୁଭଟୀକା ଟିପିଦେଇ ଆଶୀର୍ବାଦ କରେ ଓ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣାଏ। ଏହି ମର୍ମର ଗୀତଟିକୁ ଲକ୍ଷକରାଯାଉ। ପରଜା ଗୀତର ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତର-

"ଆସ ଆଇ ଆସ ଝିଅ ଶୁଭଟୀକା ଦେବା
ଆମ ପିଲାର ନାଆଁଦିଆରେ
ମଙ୍ଗଳଗୀତ ଗାଇବା...
ନାଆଁଦିଆ ବେଳହେଲା ନାମଧରି ଡାକରେ
କେଉଁ ଝିଅଟି ଦୁଇଟଙ୍କା ବନ୍ଦାଇବରେ
ଯୁବଯୁବତୀ ଦୁଇଟଙ୍କା ବନ୍ଦାଇ ଦେବେରେ।

ତା'ର ପୂର୍ବଜ ଆତ୍ମାକୁ ଡାକିବାରେ
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକିବାରେ
କଳା କୁକୁଡ଼ା ଦେଇ ଡାକିବାରେ
ପ୍ରେତ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ...,
ମଦହାଣ୍ଡିଆ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସରେ
ଦୋନାରେ ଝୁଣା ସଜାଇ ଆଣରେ
ସବୁ ସାମଗ୍ରୀ ନେଇ ଆସ ପୂଜା କରିବାରେ
ଦିଶାରି ଗୁରୁମାଇଙ୍କୁ ସବୁ ଦେବାରେ।"

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ଦିଶାରି ଓ ଗୁରୁମାଇ ହେଉଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ପୁରୋହିତ। ଏଇମାନଙ୍କର ପୌରୋହିତ୍ୟରେ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ସମସ୍ତ ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ। ସମାଜରେ ଯଜ୍ଞାଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଯେଉଁ ଦାଇତ୍ୱ ଓ ଭୂମିକା ରହିଥାଏ, ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ଦିଶାରି, ଗୁରୁମାଇଙ୍କର ଅନୁରୂପ ଭୂମିକା ରହିଛି। ଦିଶାରି ସାଧାରଣ ପୂଜା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂସ୍କାରମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇ ଥାଏ। ଗୁରୁମାଇ, ସାଧରଣତଃ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳା ପୂଜକକୁ ବୁଝାଇଥାଏ। ଗୁରୁମାଇଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ପାରମ୍ପରିକ ମନ୍ତ୍ରଗାନ ପୂର୍ବକ ଲୋକଦେବଦେବୀ, ଇଷ୍ଟଦେବଦେବୀ ଓ ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ଆତ୍ମା ଆଦି ଆଧିଭୌତିକ ସତ୍ତାଙ୍କୁ ଆବାହନ କରି ପୂଜାକରିବା, ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ପରିବାରପ୍ରତି ମନୋଦଶା ଜାଣି ପରିବାର ଲୋକଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ଆଶୀର୍ବାଦ ଭିକ୍ଷା କରିବା। ଗୁରୁମାଇ ଜରିଆରେ ପୂଜାକରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ପ୍ରାୟତଃ ଏକଘଣ୍ଟାରୁ ତିନିଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ। ବିଭିନ୍ନ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ନାମସ୍ମରଣ, ଗୁଣ, ଯଶ ଓ ମହିମାଗାନ ପୂର୍ବକ ଗୁରୁମାଇ ପୂଜାକରୁଥିବା ହେତୁ ତା'କୁ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଲୋକେ ପୂଜାସ୍ଥଳରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ଭକ୍ତିମୟ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତି।

୨.୨. ବିବାହ ସମୟର ଗୀତ:

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବିବାହ ପରମ୍ପରା ବିଚିତ୍ର ଓ କୌତୁହଳପ୍ରଦ। ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହ, ଉଦୁଲିଆ ବିବାହ (ପ୍ରେମବିବାହ), ଝିଙ୍କାଟଣା ବିବାହ (ବଳପୂର୍ବକ ଟାଣିନେଇଁ ବିବାହ), ଘରାଜ୍ୱାଇଁ ବିବାହ, ସଗରତା ବିବାହ (ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାମୀକୁ ଛାଡ଼ି ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ୱାମୀ ଗ୍ରହଣ), ପଇସାମୁଣ୍ଡି ବିବାହ (ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟା କନ୍ୟା ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ନିଜ ପସନ୍ଦର ପୁଅ ଘରକୁ ଯାଇ ସେଇ ପୁଅକୁ ବିବାହ କରିବା) ଆଦି ବିବାହପ୍ରଥା ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ। କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ବିବାହପରମ୍ପରା ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହକୁ ହିଁ

ସମ୍ମାନଜନକ ବିବାହପ୍ରଥା ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି।

ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ବରପକ୍ଷଲୋକ କୌଣସି ବିବାହଯୋଗ୍ୟା କନ୍ୟାଘରକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇଁ ଯାଆନ୍ତି। ଗୀତମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଘଟେ। 'ମଦ ହିଁ ଆଦ୍ୟ ତା'ପରେ ଖାଦ୍ୟ ଓ ବାଦ୍ୟ' ଅର୍ଥାତ ମଦ ହେଉଛି ବିବାହ ଭେଟିର ପ୍ରତୀକ। ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ଦେଶୀୟ କୌଶଳରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା କିଛି ମଦକୁ ଭେଟିଦେଇ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଏ। କନ୍ୟାପକ୍ଷ ସେହି ମଦକୁ ସାଦରେ ଗ୍ରହଣକଲେ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଲା ବା ବିବାହକାର୍ଯ୍ୟ ଆଗେଇପାରେ ବୋଲି ଧରିନିଆଯାଏ। ଏହି ଭାବଧାରା ଆଧାରିତ ମୂଳ ପରଜା ଗୀତର ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତରଟି ହେଉଛି-

"ଯୋଡ଼ି ମାଗୁଣି ମାଗୁଣି, ଯୋଡ଼ି ସମୁଦୁଣି
ତୁମର ଝିଅ ଅଛି, ଯୋଡ଼ି ସମୁଦୁଣି
ମଦ ବୋତଲେ ଦେବି ଯୋଡ଼ି ସମୁଦୁଣି।"

ସମ୍ପ୍ରତି ମଦର କୁପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ସମସ୍ତେ ସଚେତନଶୀଳ। ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟ କ୍ରମଶଃ ସଚେତନ ହୋଇଛନ୍ତି। ପରମ୍ପରାକୁ ମାନିବା ଭିନ୍ନ କଥା କିନ୍ତୁ ପରମ୍ପରାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା ନାମରେ ଆଦିମତା ଭିତରକୁ ଚାଲିଯିବା ଆଦୌ ସ୍ପୃହଣୀୟ ନୁହେଁ। ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଗୁରୁତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଜ୍ଞତା ଓ ସ୍ୱଳ୍ପମେଧାସମ୍ପନ୍ନ ଲୋକ-ମାନସର ପରିଣାମ ବଶତଃ ଅତୀତରେ ସୁରା ଅଥବା ମଦ୍ୟାଦି ସେବନ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟାରେ ତାକୁ ସ୍ଥାନିତ କରାଯାଉଥିଲା। ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତିରେ ଲୋକଟି ଯେତେ ଅନୁନ୍ନତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥାଉନା କାହିଁକି, ସେ କେବେ ଚାହେନା ଯେ ତା'ର ପୁତ୍ରକନ୍ୟା ସେମିତି ଏକ କୁପରିସ୍ଥିତିରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରନ୍ତୁ। ପରିବାରରେ ଲୋକଟି ଯେତେ ମଦ୍ୟପ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଆଶା କରିଥାଏ ଯେ, ତା'ର କନ୍ୟା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ହାତଧରି ବିବାହ କରିବ ସିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଅନ୍ତତଃ ମଦ୍ୟପ ହୋଇନଥାଉ। ଏହିଭାବନାଟି ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ସମୟର ଗୀତରେ କନ୍ୟାର ପିତାମାତା ମୁଖରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି।

"ମଦ ବୋତଲ ଲୋଡ଼ାନାହିଁ, ଯୋଡ଼ି ସମୁଦୁଣି
ଝିଅ ଦେବିନାହିଁ, ଦେବିନାହିଁ ଯୋଡ଼ି ସମୁଦୁଣି,
ତୁମର ପୁଅ ମଦୁଆ ଯୋଡ଼ି ସମୁଦୁଣି।"

ବରପକ୍ଷରୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ମଦ କନ୍ୟା-ପିତାମାତା ଗ୍ରହଣ ନକଲେ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ। ପରଜା ମଦପ୍ରିୟ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ମଦୁଆକୁ ସେ ଘୃଣାକରେ। ସେମାନଙ୍କ ଅବଚେତନ ମନରେ ମଦ ଓ ମଦୁଆ ପ୍ରତି ଅନାଦରଭାବ ଜନିତ ଲୋକ-ମାନସିକତାର କିଞ୍ଚିତ ବିଦ୍ୟମାନତା ହେତୁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ। ପିତାମାତାଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ଇଚ୍ଛା ଥାଏ ଯେ, ସେମାନଙ୍କର ଝିଅ ଜଣେ ଚରିତ୍ରବାନ, ଆଦର୍ଶ ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ବିବାହ କରୁ। ମଦ ଅର୍ଥାତ ମ= ମରିବ, ଦ= ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ମରିବ। ତେଣୁ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆସିଥିବା ପୁଅଟା ଯେ ମଦୁଆ- ଏକଥା ଜାଣି କନ୍ୟାର ପରିବାରଲୋକେ ନିଜ ଝିଅଟିକୁ ବିବାହ ଦେବା ପାଇଁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ଏହି ଗୀତରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇଛି।

୨.୩. ପର୍ବପର୍ବାଣି ଭିତ୍ତିକ ଗୀତ:

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇଟି ଆଧାରରେ ପର୍ବପର୍ବାଣି ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ। ଗୋଟିଏ ହେଉଛି କୃଷି କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ଦେବଦେବୀଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ମୂଳକ। କୃଷି ହେଉଛି ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପ୍ରଧାନ ଜୀବିକା। କୃଷିକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ବର୍ଷର ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଏମାନେ ବହୁବିଧ ପର୍ବପର୍ବାଣି ପାଳନକରି ଉତ୍ସବମୁଖର ଜୀବନ ବଞ୍ଚନ୍ତି। ଚୈତ୍ରପର୍ବ, ପୌଷପର୍ବ, ବନ୍ଦାପନାପର୍ବ (ନୂଆଖାଇ), ଦିଆଲିପର୍ବ, ଦଶହରା ଆଦି ପର୍ବ ଏମାନଙ୍କର ଚଳଣିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ। ଏହିସବୁ ପର୍ବଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଚଇତିପର୍ବ ଓ ପୌଷପର୍ବ ପରଜାମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ପର୍ବ। ପ୍ରତିଟି ପର୍ବ ପାଇଁ ଏମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୀତ ରହିଛି।

ଚୈତ୍ର ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା ଚୈତ୍ରପର୍ବ ପରଜାମାନଙ୍କ ପର୍ବପର୍ବାଣିର ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ। ଆକାଶରେ ଚଇତିଜହ୍ନ ଦେଖାଦେଲେ ପରଜା ଯୁବାଯୁବତୀ ଗାଁଦାଣ୍ଡରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ନୃତ୍ୟଗୀତ ପରିବେଷଣ କରିବା ସହିତ ପରସ୍ପର ପାଇଁ ଜୀବନସାଥୀ ବାଛିବାର ଅବସର ମଧ୍ୟ ପାଆନ୍ତି। ତେଣୁ ଚଇତ ଆସିଲେ ଏମାନଙ୍କର ମନନାଚେ। ଏହିପର୍ବର ଅନ୍ୟଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି ବେଣ୍ଟ ବା ଶିକାର ଉତ୍ସବ। ପରଜାମାନେ ମିଳିତ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ ପାରମ୍ପରିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସହିତ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ଶିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାଇ ପ୍ରାୟ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ଶିକାର ନେଇ ଫେରନ୍ତି। ଫେରିବା ବାଟରେ ଗାଁମୁଣ୍ଡରେ ଯୁବତୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକେ ପୂଜାଥାଳି ସହ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ବନ୍ଦାପନା କରି ବାଦ୍ୟ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଗୀତର ତାଳେତାଳେ ଗାଁଭିତରକୁ ଘେନି ଆସିଥାନ୍ତି। ଶିକାରକୁ ଯିବା ସମୟର ଗୀତଟି ଏପ୍ରକାର-

"ଚଇତ ଆସିଲା, ଏଇଯେ ମନ ନାଚିଲା
ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଦଳକୁ ଦେଖି ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ରସିଲା,
ଆସ ଆସ ଆସ ଯିବା ....
ଏଇଯେ ଦାଦି-ଡଙ୍ଗରେ ଯିବା
ଆମେ ଜନ୍ତୁ ମାରିଯିବା, କୁଟୁରା ମାରି ଯିବା,
ଆମେ ଚାରା ମାରି ଯିବା
ଆସ ଆସ ଆସ ଯିବା ।"

ବେଣ୍ଟ ଶିକାରରୁ ଆଣିଥିବା ଜନ୍ତୁକୁ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି ଭୋଜନ କରିବାର ପରମ୍ପରା ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା। ଏହି ରୀତିରେ ଗୋଷ୍ଠୀମୟ ଜୀବନର ଉପଦେୟତାକୁ ଭଲରେ ବୁଝି ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଭାଇଚାରାଭାବ ବୃଦ୍ଧିରେ ଏମାନେ ବିଶ୍ୱାସୀ ଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ସମୟ ବଦଳିବା ସହିତ ଏମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ମଧ୍ୟ ନିରାଶାଜନକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଦେଇଛି। ସାଂସ୍କୃତିକ ପରମ୍ପରାର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ପଛରେ ପକାଇ ପରାଜମାନେ କ୍ରମଶଃ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଲାଳସା ପାଇଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶିକାର କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ। ସମ୍ପ୍ରତି ଶିକାର ଉପରେ ସରକାରୀ କଟକଣା ରହିଥିବା ହେତୁ ଏମାନେ ଶିକାରରୁ ନିବୃତ୍ତ ରହିଥିବା କ୍ଷେତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛି।

୨.୩.୧. କିନ୍ଦ୍ରିଗୀତ:

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ବ ଅବସରରେ ଏମାନେ କିନ୍ଦ୍ରିଗୀତ ପରିବେଷଣ କରନ୍ତି।

'କିନ୍ଦ୍ରି' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ବକ୍ର ବା ବକ୍ରୋକ୍ତି। ତେଣୁ 'କିନ୍ଦ୍ରିଗୀତ' ଅର୍ଥ ବିଶେଷୋକ୍ତି/ ବକ୍ରୋକ୍ତିମୂଳକ ଗୀତ। ଏହି ଗୀତରେ ଲକ୍ଷାର୍ଥ ହେଉଛି ପ୍ରଧାନ, ଆଭିଧାନିକ ଅର୍ଥ ଗୌଣ। ଅର୍ଥାତ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ସିଧାସଳଖ ଭାବରେ ନକହି ବୁଲେଇ, ବଙ୍କେଇ ଗୀତମାଧ୍ୟମରେ ବକ୍ରଭାବରେ ବୋଲାଯାଉଥିବା ହେତୁ ଏହା କିନ୍ଦ୍ରିଗୀତ ରୂପେ ପରିଚିତ। ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷା ବା ପରଜା ଭାଷାରେ 'କିନ୍ଦ୍ରି' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବୁଲାଣି। ଏହି ଗୀତରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ପ୍ରେମ-ମିଳନ-ଅନୁରାଗ ଓ ବିରହ ବେଦନାଧର୍ମୀ ଭାବ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ଶୈଳୀରେ ଏହିଗୀତ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା ଭିତ୍ତିରେ ଦୁଇଦଳ ଅଥବା ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି, ଯୁବଯୁବତୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା ହେତୁ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୋଚକ, ଆଦରଣୀୟ ଓ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଥାଏ। ଏହିଗୀତର ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି; ଏହାକୁ ଉଭୟ ପରଜା ଭାଷାରେ ଅଥବା ଦେଶୀଆ ଭାଷାରେ ବୋଲାଯାଇ ପାରେ, କିନ୍ତୁ କେଉଁ ଭାଷାରେ କିପରି ବୋଲାଯିବ, ତାହା ଗାୟକର ଅଭିଜ୍ଞତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ। ଏକ ପ୍ରେମମୂଳକ କିନ୍ଦ୍ରିଗୀତର ଓଡ଼ିଆ ଭାବାନ୍ତରର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ -

ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ଗଲା କୁନ୍ଦକରାଟ
ନଡ଼ିଆ କାଟିଲେ ରସ
ତୁମର ଆମର ପୀରତି କରିବା
ଗୁରୁଣ୍ଡି ଗୁରୁଣ୍ଡି ଆସ;
ଜାଇ, ଯୁଇ, ମଲ୍ଲି ମୁଣ୍ଡରେ ଶୋଭିତ
ବିଚାର କରିବ ଚିତ୍ତ।

ଗୀତର ଭାବାର୍ଥ ଏହିପ୍ରକାର- କୁନ୍ଦ, କରାଟ ଆଦି ଫୁଲ ଅତି ସୁଗନ୍ଧିତ ଓ ଖୁବ ସୁନ୍ଦର ମଧ୍ୟ। କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ବଣରେ ଫୁଟି ବଣରେ ହିଁ ଝଡ଼ିପଡ଼ି ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଯାନ୍ତି; କେହି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ। ହେଲେ ନଡ଼ିଆଟି ଜଟପୂର୍ଣ୍ଣ, ଶକ୍ତ ଓ ଦେଖିବାକୁ ଅସୁନ୍ଦର; କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ସିଏ ସୁନ୍ଦର ଓ ରସଯୁକ୍ତ। ତେଣୁ ନଡ଼ିଆଟି ଗୁଣଗ୍ରାହୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରିୟ ଓ ଆଦରଣୀୟ। ଏହିରୀତିରେ ବକ୍ରୋକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ଯୁବତୀଟି ଯୁବକକୁ ସୂଚାଇ ଦେବାକୁ ଚାହିଁଛି ଯେ ରୂପ କେବଳ ବାହ୍ୟ ଆଭରଣ, ଗୁଣ ହିଁ ମୂଳକଥା। ଗୁଣ ନିକଟରେ ରୂପର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ। ଗୁଣଥାଇ ରୂପ-ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଗୁଣର ପ୍ରଶଂସା ଜରିଆରେ କଦାଚିତ ରୂପର ଅଭାବପଣ ଦୂର କରାଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେତେ ରୂପବାନରୂପବତୀ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ରୂପଗାନ ଜରିଆରେ ଗୁଣର ଅଭାବ ପୂରଣ କରାଯାଇନପାରେ। ଏହିରୂପେ ଯୁବତୀ ନିଜର ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତକରି ପ୍ରେମସଂକେତ ଦେବା ସହିତ ତା'ର ମସ୍ତକଦେଶରେ ଶୋଭାପାଉଥିବା ଜାଇ, ଯୁଇ, ମଲ୍ଲି କଥା ପରେ ବିଚାରକୁ ନିଆଯିବ ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କରିଛି। ଏଠାରେ ଜାଇ, ଯୁଇ, ମଲ୍ଲି ହେଉଛନ୍ତି ସେହି ଯୁବକମାନଙ୍କର ପ୍ରତୀକ, ଯେଉଁମାନେ ଗୁଣବତୀ ଯୁବତୀର ପ୍ରେମଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ ଚିତ୍ତରେ ଯୁବତୀ ଚାରିପାଖରେ ସର୍ବଦା ଘୂରିବୁଲୁଛନ୍ତି। ବକ୍ରୋକ୍ତିର ଏରୂପ ବ୍ୟବହାର ପରଜା ଲୋକଗୀତର ଭାବସତ୍ତାକୁ ନିଃସନ୍ଦେହ ରସସିକ୍ତ କରିଛି। ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତରରେ ଯୁବକ ଗାଇଛି-

ଚାରିଆଡ଼େ ନନୀ ଶିଶାଲ ବଣ
ଝପଟି ଆସିଲି ମୁହିଁ,
କେତେ ଆକୁଳରେ ଡାକିଲି ତତେ
ଦୟା ଧର୍ମ କଲୁ ନାହିଁ;
କଷି କାକୁଡ଼ି ଦୁଗ୍ଧର ସର
ଆଶା ନଭାଙ୍ଗ ମୋର।

ଶିଶାଲ କଣ୍ଟକପୂର୍ଣ୍ଣ ବୁଦାଳିଆ ବଣୁଆ ଗଛ; ପ୍ରେମ ମାର୍ଗରେ ଅନ୍ତରାୟ ବା ବାଧକ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଛି ଏହି ଗୀତରେ। ଅର୍ଥାତ ଯୁବତୀ ପ୍ରେମରେ ଆନମନା ଯୁବକଟି ଅଭିଭାବକ ଓ ଗୁରୁଜନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଅଗୋଚରରେ ଯୁବତୀକୁ ଦେଖାକରିବାକୁ ଯାଇ ଡାକପକାଇ ନିରାଶ ହୋଇଥିବାକଥା ଏଥିରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛି।

୨.୪. ଖେଳ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଗୀତ:

ଖେଳ ପରଜାମାନଙ୍କର ନିତିଦିନିଆ ଜୀବନର ପାରମ୍ପରିକା ଅନୁଷଙ୍ଗ। ଏହି ଖେଳର ପ୍ରଧାନ ଉପଜୀବ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ଓ ଗୀତ। କିଛିବିଶେଷ ଧରଣର ନୃତ୍ୟକୁ ବା ନୃତ୍ୟପରିବେଷଣର କୌଶଳକୁ ଏମାନେ ଖେଳ ଅର୍ଥରେ ବୁଝି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି। ଯଥା- 'ସାଇଲୋଡ଼ି ନୃତ୍ୟ', ଏହି ସାଇଲୋଡ଼ି ନୃତ୍ୟଟିକୁ ସେମାନେ ନୃତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଖେଳର ପରିସରଭୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ମନେକରି 'ସାଇଲୋଡ଼ି ଖେଳ' ଭାବରେ ନାମିତକରି ବିକଶିତ କରିଛନ୍ତି। ଏଥିସହିତ ପୁଚିଖେଳ, ଦୋଳିଖେଳ, ବହୁଚୋରି ଖେଳ, ବାଲାଇରାଣୀ ଖେଳ ସମେତ ଅନେକ ଅନାମଧେୟ ଖେଳ ଏମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନକୁ ବିଶେଷିତ କରିଥାଏ। ବଡ଼କଥାଟି ହେଉଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛୋଟବଡ଼ ଖେଳ ପାଇଁ ଏକଏକ ଗୀତ ମୌଖିକ ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ରହିଆସିଛି ଏବଂ ପରଜାମାନେ ଖେଳ ସହିତ ଗୀତ ମଧ୍ୟ ବୋଲିଥାନ୍ତି। ସବୁଠାରୁ ପ୍ରିୟ ଓ ଆମୋଦଦାୟକ ଖେଳ ହେଉଛି ସାଇଲୋଡ଼ି ଖେଳ ବା ସାଇଲୋଡ଼ି ନୃତ୍ୟ। ପାଦକୁ ପାଦ ଓ ହାତକୁ ହାତ ଛନ୍ଦି ଆଠାରୁ ଚାଳିଶି ଜଣ ବା ତାଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ, ଯୁବତୀଙ୍କର ମିଳିତ ପଦପାତଜନିତ ନୃତ୍ୟ ସାଇଲୋଡ଼ି ଖେଳ ନାମରେ ପରିଚିତ। ଏହିନୃତ୍ୟ ଢେମସାନୃତ୍ୟ ବା ଢେମସାଖେଳ ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଜଣାଶୁଣା। ଏହା ଆଦିବାସୀ ସାମୂହିକ-ଭାବମାନସର ସାଙ୍କେତିକ ରୂପ। ଏହି ନୃତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଶୈଳୀ ବା ମୁଦ୍ରାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଢେମସାର ସ୍ୱରୂପ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଥାଏ। ଯଥା-

ଖୁନ୍ଦାଢେମସା
ହିଣ୍ଡାଢେମସା
ମାଣ୍ଡିଲଚକାନି
ଆଁଟାଲଚକାନି
ଆଁଟାଝୁଲାନି
ଗୋଡ଼ବେଟାନି
କାରାପାନି
ପାଲାନି

ଏହି ନୃତ୍ୟ ସମୟରେ ବୋଲାଯାଉଥିବା ଗୀତ ସାଇଲୋଡ଼ି ଗୀତ ନାମରେ ନାମିତ। ନୃତ୍ୟ ସମୟର ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ଅର୍ଥାତ ବାଦକ, ଦର୍ଶକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କର ଆଚରଣ ଓ ଚିନ୍ତାଚେତନାକୁ ତର୍ଜମା କରି ଗୀତରରୂପ ଦେବାରେ ନୃତ୍ୟପରିବେଷଣ କରୁଥିବା ଯୁବତୀମାନେ ବେଶ ଦକ୍ଷ ହୋଇଥାନ୍ତି। ଏହି ଖେଳ ବା ନୃତ୍ୟ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଗୀତଟିର ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତର ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ-

ସରଗେ ଉଦିଲା ଲଞ୍ଜାତାରା
ରିଞ୍ଜୋଡ଼ି ଦେଖିଦେଲାରେ
ଆମ ଗାଁଆର ଢେମସା ଦାଣ୍ଡେ,
ଖସରିଗଲା.....

cc BY NC

ଗୋଡ଼ବେଟାନି ରେ....।

ପରଜା ଭାଷାରେ 'ରିଞ୍ଜୋଡ଼ି' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଲାବଣ୍ୟରୂପଯୁକ୍ତା ତରୁଣୀକୁ ବୁଝାଏ, ଯାହାକୁ ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ଚାଉଳରେ ଗଢା (ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ) ଅର୍ଥରେ ବୁଝାଯାଇଥାଏ। ସେହିପରି କେତେକ ସୌମ୍ୟକାନ୍ତ ଯୁବକକୁ ଏମାନେ 'ରିଞ୍ଜୋଡ଼ା' ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି। ଢେମସା ନାଚିବା / ଖେଳିବା ଭିତରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଗଡ଼ିଯାଇ ଆକାଶରେ ଲଞ୍ଜାତାରା ଦେଖାଦେଇଛି। ଦେହରେ ଜହ୍ନଆଲୁଅର ଶୀତଳ ସ୍ପର୍ଶ, ମନରେ ପ୍ରେମାବେଗର କମ୍ପନ। ଫଳତଃ ଢେମସା ଖେଳୁଥିବା ରିଞ୍ଜୋଡ଼ିର ମନ କୌଣସି ରିଞ୍ଜୋଡ଼ା ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହୋଇ ନୃତ୍ୟଛନ୍ଦ ଭାଙ୍ଗିଦେବା କିଛି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇନାହିଁ। ମୁହୂର୍ତ୍ତକର ଆବେଗକୁ ଉପଜୀବ୍ୟ କରି ଗୀତର ପରିକଳ୍ପନା ତେଣୁ ମାର୍ମିକ ହୋଇପାରିଛି।

୨.୪.୧. ପ୍ରେମସନ୍ଧକ ରୂପେ ମୁଦ୍ରିକାବିନିମୟ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଗୀତ:

ପରଜାମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପାରମ୍ପରିକ ଅଳଙ୍କାର ପରିଧାନ କରି ନିଜକୁ ସଜାଇବା ପାଇଁ ଭଲପାଆନ୍ତି। କେଶପାଇଁ ହିଚଣା (କ୍ଲିପ୍); ଗଳାପାଇଁ ଧାନମାଳି, ଚାପସରି, ଖଗେଲା; କାନପାଇଁ ନାଗୁଲ/ ନାଗୁଲି, ଝିକା, ଲୁଲି, ଖଞ୍ଜା; ନାକପାଇଁ ବେସରି, ଲବଙ୍ଗକେଢ଼ି, ଦଣ୍ଡି/ଡଣ୍ଡି, ନଥ; ହାତ/ବାହୁପାଇଁ ବାହାଟି, ଚୂଡ଼ି, ଖଡୁ, ମୁଦି; ପାଦରେ ପଇଁରି,ପାଞ୍ଜୁରୁ(ପାଉଁଜି), ଝୁଣ୍ଟିଆ ଆଦି ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପାରମ୍ପରିକ ଅଳଙ୍କାର। ଏହିସବୁ ଅଳଙ୍କାର ସାଧାରଣତଃ ସୁନା, ରୂପା, ପିତ୍ତଳ, ଆଲୁମିନିୟମ ଆଦି ଧାତୁରେ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ। ଅଳଙ୍କାର ସହିତ ପରଜାମାନଙ୍କର ଭାବାବେଗ ଯୋଡ଼ିହୋଇ ରହିଥାଏ, ତେଣୁ ସେମାନେ ଅଳଙ୍କାର ପ୍ରିୟ। ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଯୁବକଯୁବତୀଙ୍କର ଅନୁରାଗଜନିତ ଭାବର ଆଦାନପ୍ରଦାନକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଳଙ୍କାର ବିଶେଷକରି ମୁଦି ବା ମୁଦ୍ରିକାର ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ରହିଥାଏ। ଏମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଚଳଣି ଓ ପରମ୍ପରାରେ ମୁଦି ଦେଇ ଓ ମୁଦି ମାଗି ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କରିବା/ ମନ ଜିଣିବାର ରୀତି ରହିଛି। ତେଣୁ ପରଜା ଯୁବଯୁବତୀ ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ସବଅନୁଷ୍ଠାନ ଅବସରରେ ମୁଦି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଳଙ୍କାର ଦେବାନେବା ରୀତିମୂଳକ ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣ କରନ୍ତି। ଏହିଗୀତ 'ମୁଦିମଗାଗୀତ' ନାମରେ ପରିଚିତ। ଏହାର ଏକ ଓଡ଼ିଆ ଭାବାନ୍ତର ଏଠାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି-

ଯୁବକ – ତୁମକୁ ମୁଦି କିଣିଦେବିକିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ମୁଁ ନେଇଯିବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ମୁଁ ନେଇଯିବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ଯୁବତୀ- ତୁମ ମୁଦି ତୁମପାଖରେ ଥାଉରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା
ନେବିନାହିଁରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା, ନେବିନାହିଁରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା।

ଯୁବକ- ତୁମକୁ କ୍ଲିପ୍ କିଣିଦେବିକିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ମୁଁ ନେଇଯିବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ମୁଁ ନେଇଯିବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ଯୁବତୀ- ତୁମ କ୍ଲିପ୍ ତୁମପାଖରେ ଥାଉରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା
ନେବିନାହିଁରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା, ନେବିନାହିଁରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା।

ଯୁବକ – ତୁମକୁ ପାଉଁଜି କିଣିଦେବିକିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ମୁଁ ନେଇଯିବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ମୁଁ ନେଇଯିବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ଯୁବତୀ- ତୁମ ପାଉଁଜି ତୁମପାଖେ ଥାଉରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା
ନେବିନାହିଁରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା, ନେବିନାହିଁରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା।

ଯୁବକ – ତୁମକୁ ଚୁଡ଼ି କିଣିଦେବିକିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ମୁଁ ନେଇଯିବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ମୁଁ ନେଇଯିବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ଯୁବତୀ- ତୁମ ଚୁଡ଼ି ତୁମପାଖରେ ଥାଉରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା
ନେବିନାହିଁରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା, ନେବିନାହିଁରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା।
ଯୁବକ – ମୋର କଥାକୁ ମାନରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ମନ ଦେବିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ମୋ କନିଆଁ ହୁଅରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ, ମୋ କନିଆଁ ହୁଆରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ
ଯୁବତୀ- ତୁମ କଥାକୁ ମାନିଲି ଧାଙ୍ଗଡ଼ା
ମୋତେ କନିଆଁ କରିନେରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା, ନେଇଚାଲରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା।

ଏହା ମନୋରଞ୍ଜନଧର୍ମୀ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ମୂଳକ ଏକ ଖେଳଗୀତ। ଏଥିରେ ପରଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାରର ସୂଚନା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି। ଖେଳରୁ କ୍ରମଶଃ ଯୁବକଯୁବତୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁରାଗଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଏହା ସହାୟକ ହୁଏ। ଅନୁରାଗରୁ ପ୍ରେମ ଓ ପ୍ରେମରୁ ପରିଣୟରେ ଯୁବଯୁବତୀଙ୍କର ଜୀବନ ସାର୍ଥକତା ଲାଭକରି ସଂସାର ଗଠନର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ତାହା ଅବ୍ୟାହତ ରଖେ। ଏହି ଗୀତଟିରେ ଯୁବକଟି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଇ ନାନାଧରଣର କୌଶଳରେ ଯୁବତୀ ନିକଟରେ ପ୍ରେମନିବେଦନ କରିଥିଲେ ସୁଧା ଚତୁରୀ ଯୁବତୀ ସେଥିରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇନାହିଁ। ଶେଷରେ ଯୁବକ ଆଉ ଅଳଙ୍କାର ଆଦିର ପ୍ରଲୋଭନ ନଦେଇ ମନଦେବାର କଥାଦେଇଛି ଏବଂ ଯୁବତୀ ସେଥିରେ ସହମତି ପ୍ରକାଶ କରିଛି; ଏହହିଁ ଏହିଗୀତର ସୁନ୍ଦରତା।

୩. ଉପସଂହାର:

ପରଜା ଆଦିବାସୀ ଲୋକଗୀତ ଗୁଡ଼ିକ ଆଶୁକବିତାଧର୍ମୀ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର କଳେବରବିଶିଷ୍ଟ। ଜୀବନର ବାସ୍ତବ ଅନୁଭୂତି ଏମାନଙ୍କର ଗୀତରେ କଳାତ୍ମକରୂପ ଲାଭକରିଥାଏ। ଏହି ଅନୁଭୂତି ଗୁଡ଼ିକ ଏକଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବବହନ କରୁଥିବା ହେତୁ ତାହା ସର୍ଜନଶୀଳ ଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ। ପ୍ରାୟତଃ ଗୀତଗୁଡ଼ିକରେ ପରଜା ଲୋକକବିର ସୂଚନାତ୍ମକ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ନିହିତ ଥାଏ। କ୍ଷୁଦ୍ରକ୍ଷୁଦ୍ର ଅନୁଭୂତିକୁ ଉପସ୍ଥାପନଚାତୁରୀ ବଳରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନାତ୍ମକ ଅର୍ଥପ୍ରକାଶକ୍ଷମ ଗାନଧର୍ମୀ ସଙ୍ଗୀତ ରୂପେ ଏମାନେ ପରିବେଷଣ କରନ୍ତି। ସାଦୃଶୀକରଣ ଶୈଳୀଭିତ୍ତିରେ ସାଧାରଣତଃ କିନ୍ତୁଗୀତ ପରି ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଲାଭକରିଥାଏ। ବାହ୍ୟ ପ୍ରକୃତି ଓ ଅନୁଭବୀ ମଣିଷର ଅନ୍ତଃପ୍ରକୃତି ହିଁ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ଲୋକଗୀତର ମୂଳଆଧାର। ତେଣୁ ଏହି ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହାରିକ ମଧ୍ୟ। କେତେକଗୀତ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ଜୀବନବୋଧ ତଥା ସଂସ୍କୃତିର ମୂଳସିଦ୍ଧାନ୍ତ / ଦାର୍ଶନିକ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଭିତ୍ତିକରି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ। ଭାବ ହିଁ ଏହିସବୁ ଗୀତର ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର ଓ ମନୋରଞ୍ଜନ ହିଁ ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ।

ସହାୟକ ଉତ୍ସ:

୧. Bell, R. C. S. Orissa District Gazetteers: Koraput. Orissa Government Press, 1945, p. 63.

୨. Tylor, Edward B. "Culture is that complex whole which

BINDU BIMARSHA

includes knowledge, belief, art, moral, law, custom and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society." Primitive Culture. Vol. 1, London, 1871, p. 1.

୩. ପାଣିଗ୍ରାହୀ, କୁମୁଦ ରଞ୍ଜନ. ଲୋକଧାରା, ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଓ ଲୋକସାହିତ୍ୟ. ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ସ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ୨୦୧୯, ପୃ. ୩୬।

୪. ପ୍ରଧାନ, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ଲୋକସଂସ୍କୃତିର ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ କଳାତ୍ମକ ଦିଗ. ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ୨୦୨୧, ପୃ. ୫।

୫. ମହାପାତ୍ର, ସୀତାକାନ୍ତ. "ଆଦିବାସୀ ସଙ୍ଗୀତ." ସମ୍ବାଦ ବାର୍ଷିକ ବିଶେଷାଙ୍କ–୨, ଇଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ୍ ମିଡ଼ିଆ ଲିଃ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୧୯୮୭, ପୃ. ୧୪୮।

FIELD	DETAILS	PLAGIARISM QR
FUNDING STATEMENT	This research received no external funding	
CONFLICT OF INTEREST	No	
PLAGIARISM TEST	Yes (Drillbit)	
SIMILARITY INDEX	0 %	
ETHICAL APPROVAL	Not applicable	
CITE:	Khilla, Dr. Prahllada. "Paraja Adivasi Lokagitar Sanskrutika Bhabamanasa." *Bindu Bimarsha*, vol. 2, no. 2, Apr. 2026, pp. 18–24. Crossref, https://doi.org/10.64647/bb.vol.2.issue.2.2026.3.	

BY NC